



SECURITATEA MILITARĂ ÎN ANSAMBLUL GEOPOLITIC ACTUAL

*THE MILITARY SECURITY
IN CURRENT GEOPOLITIC ENVIRONMENT*

*LA SÉCURITÉ MILITAIRE
DANS L'ACTUEL ENSEMBLE GÉOPOLITIQUE*

Col.prof.univ.dr. Daniel DUMITRU*
Lt.col.drd. Ciprian-Laurențiu FERARU**

De-a lungul istoriei, componenta militară a reprezentat, pentru securitatea globală, nu numai elementul fundamental în atingerea unor aspirații geopolitice, ci însuși motorul necesar dezvoltării tehnologiei, economiei și relațiilor interstatale. Puterea militară, ca instrument al securității militare, reprezintă un element de stimulare a relațiilor sociale, la nivelul statelor, și contribuie la încheierea unor alianțe sau coaliții, în actualul mediu de securitate, pentru a menține ordinea geopolitică.

Throughout history, the military component has not only been a key element in global geopolitical aspirations for global security, but also the engine that is needed to develop technology, economy and interstate relations. Military power as an instrument of military security is an element of stimulating social relations at state level and contributes to the conclusion of alliances or coalitions in the current security environment to maintain geopolitical order.

À travers l'Histoire, la composante militaire a représenté, pour la sécurité mondiale, non seulement l'élément fondamental de la réalisation des aspirations géopolitiques, mais le moteur même nécessaire au développement de la technologie, de l'économie et des relations interétatiques. La puissance militaire, en tant qu'outil de sécurité militaire, est un moyen d'inciter le développement des relations sociales au niveau de l'État, et contribue à la conclusion d'alliances ou de coalitions, dans l'environnement de sécurité actuel, en vue de maintenir l'ordre géopolitique.

Cuvinte-cheie: securitate umană; putere militară; dimensiune politică; dimensiune economică; dimensiune socială; dimensiune culturală.

Keywords: human security; military power; political dimension; economic dimension; social dimension; cultural dimension.

Mots-clés: sécurité humaine; puissance militaire; dimension politique; dimension économique; dimension sociale; dimension culturelle.

Începutul secolului al XXI-lea, după cum lesne se poate observa, este caracterizat de multiple schimbări politice, economice și sociale, care influențează major sistemele de securitate globale. Cooperarea dintre state în vederea asigurării propriei securități, dar și pentru conservarea, protejarea și

promovarea intereselor naționale, în concordanță cu valorile universale, bazate pe respectarea principiilor democrației, se intensifică.

Suntem, zi de zi, martorii reconfigurării parteneriatelor strategice, în funcție de propriile interese și obiective de securitate. Aceste tendințe se manifestă tot mai puternic și au în prim-plan principalii actori mondiali, statali și nonstatali.

Globalizarea, ca proces în permanentă dezvoltare, conduce, în mod deosebit, la consolidarea rolului actorilor nonstatali, în plan

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: daniel_dumitru64@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”



mondial, și, totodată, la creșterea influenței lor asupra funcționării statelor. Pentru contracararea amenințărilor globale, sunt create noi strategii, noi mecanisme de răspuns globale și statale, menite să elimine amenințările la adresa securității naționale. Sistemul de relații internaționale, în această perioadă, se construiește printr-o încercare permanentă de adaptare, de reproiectare a vechilor modele sociopolitice și culturale, concomitent cu respectarea normelor fundamentale de asigurare a securității la nivel zonal și mondial.

În acest context, securitatea internă a statelor, a națiunilor, precum și securitatea regională și mondială sunt afectate de un complex de factori: politici, economici, etnici, religioși etc.

Se constată că, în sistemul de relații internaționale, diferendele dintre state, din ce în ce mai frecvente, sunt normale și inevitabile și, de regulă, conduc la un compromis între părțile implicate.

Suntem cu totul de acord că „globalizarea problemelor implică politici și strategii globale de abordare a problemelor comune pentru întreaga umanitate”¹, însă, în ceea ce privește conceptul în sine, dar și procesul, a suferit și acceptă, în continuare, modificări, ca urmare a mutațiilor ample petrecute în gândirea politică și strategică, în societatea umană, având la bază înțelegerea profundă a fenomenului.

Fenomen complex al epocii moderne, care încorporează realități și tendințe din toate domeniile vieții sociale, globalizarea are un caracter multidimensional și se manifestă printr-o dinamică accentuată a coordonatelor care o definesc, în domeniile economic, social, cultural și de securitate.

Dacă dimensiunea economică a globalizării, considerată forța care polarizează cele mai importante interese și care obține cele mai profitabile rezultate, reprezintă principalul punct către care trebuie concentrate toate eforturile globalizării, *dimensiunea de securitate a globalizării* este cea mai sensibilă. Statele naționale doresc păstrarea atribuțiilor și competențelor, iar toate acestea în contradicție cu noile provocări ale acestui început de mileniu, manifestate prin terorism, prin criminalitate transfrontalieră, prin migrație ilegală, fenomene care manifestă tendințe profunde de globalizare.

Strâns legată de sistemul militar, această dimensiune de mare importanță, pe care o vom

analiza în continuare, nu se rezumă numai la forma sa pur militară, ci este mult mai complexă.

Dacă ne raportăm la amenințările globale majore, de mare intensitate și care au potențialul de a deveni rapid conflicte de mare anvergură, cu urmări devastatoare, care se pot transforma într-o dezordine generalizată, ar exista, ca soluție, apărarea globală.

Totuși, pentru realizarea securității globale, este de preferat să nu se ia în calcul apărarea globală decât în cazuri extreme, când toate celelalte mijloace au eșuat. Aceasta deoarece pentru apărarea globală, se apelează la aspectele militare ale securității globale, la forța armată.

Pornind de la acest aspect, constatăm că nu poate fi tratată în mod abstract latura militară a globalizării. Considerată componentă, în cadrul dimensiunii de securitate a globalizării, aceasta cuprinde aspectele cele mai sensibile în relațiile interstatale.

În epoca globalizării, legat de apărarea globală, pentru realizarea securității militare și pentru ideea de globalizare, constatăm un paradox. Procesul de globalizare este conceput și trasează liniile generale, cu sau fără acordul majorității statelor lumii, pentru adaptarea vieții sociale a acestora la modelul sociouman global, fără impuneri și fără constrângeri. Apărarea globală apelează la sistemele militare, sisteme care au, drept caracteristică de bază, intervenția armată, care presupune impuneri și constrângeri. Din punct de vedere idealist, în acest sistem universal, sistemele militare nu-și mai găsesc rolul.

Realitatea este însă cu totul alta în cadrul procesului actual de globalizare, un proces amplu și de durată. Actorii statali, în relațiile internaționale, se pare că nu sunt dispuși a renunța la violență și la amenințarea cu forța. Politica și diplomația, atâta timp cât amenințările la adresa păcii și securității nu par să se diminueze, se bazează pe componenta militară care continuă să se dezvolte.

Încă din timpul Războiului Rece, abordările legate de securitate erau centrate pe statul național suveran, definit ca fiind „cel mai important actor în acest domeniu, iar cele focalizate pe latura militară a securității naționale au început să fie discutate și contrazise”².

Astfel, asistăm, în prezent, la schimbarea continuă și determinantă a mediului de securitate. Vechile abordări, în ceea ce privește securitatea



națională, trebuie regândite și înlocuite, astfel încât să răspundă, concret și eficient, caracteristicilor multidimensionale ale mediului de securitate actual.

Securitatea a fost și va rămâne cea mai veche și, totodată, principala preocupare a unui stat. La mijlocul secolului al XIX-lea, odată cu consacrarea statelor-națiune, problematica securității naționale a fost redefinită, având la bază conceptele de pace și de putere.

Walter Lippmann, raportându-se la acestea, emite definiția, poate cea mai elocventă, referitor la ceea ce s-a înțeles, în timpul Războiului Rece, prin noțiunea de securitate națională: „O națiune este în siguranță în măsura în care nu se află în pericol de a trebui să sacrifice valori esențiale, dacă dorește să evite războiul și poate, atunci când este provocată, să și le mențină, obținând victoria într-un război”³.

În aceste condiții, securitatea națională devenea o rezultată a puterii. Gradul de securitate era determinat de acumularea suficient de mare de putere, pentru a descuraja un adversar sau pentru a-l putea învinge, în cazul angrenării într-un conflict, evidențiindu-se importanța combinării analizei puterii și a bunăstării cu cea a elementelor culturale și de suveranitate ale statului⁴.

Eforturile actuale, de elaborare a unor noi concepții privind securitatea, promovează, ca principiu de bază, asigurarea securității reciproce. Ce presupune de fapt acest efort? Națiunile să analizeze și să-și reevalueze prerogativele securității naționale, nevoile apărării, adaptând percepțiile amenințării și nevoia de securitate la cerințele securității colective. În prezent, cooperarea pentru asigurarea securității tinde să legitimizeze reacțiile, cu mijloace care definesc puterea, de altfel, adecvate agresiunilor venite din mediul internațional, dar care contravin normelor general acceptate, de comportament statal. Abordarea prezentată explică tendința manifestată în diferite situații de criză, de a utiliza forța militară pentru a da credibilitate și putere justiției internaționale. Statul, și în mod deosebit statul dictatorial, unde securitatea națională înseamnă securitatea regimului, este perdant. Cel mai important beneficiar al securității devine astfel cetățeanul – omul.

Globalizarea și sistemul internațional de securitate, cu componenta sa, *securitatea militară*, reprezintă subiecte amplu dezbătute, demersurile actuale fiind îndreptate spre redescoperirea

conceptului de securitate la nivel social, național și transnațional.

Acest lucru credem că reprezintă un pas important pentru realizarea unor instrumente moderne și eficiente de rezolvare a conflictelor începutului de secol al XXI-lea. Este nevoie de proiectarea și de crearea, în contextul internațional actual, a unor complexe regionale de securitate cu potențial de garantare a securității militare. Totuși „un sistem de securitate colectivă nu definește nici teritoriul care trebuie apărat, nici mijloacele sau aparatura care urmează a fi folosite; este, în mod esențial, un concept juridic: NATO este o alianță; ONU reprezintă un sistem de securitate colectivă. Deși termenii de alianță și securitate colectivă sunt folosiți adesea unul în locul celuilalt, cele două concepte sunt, de fapt, incompatibile”⁵.

Securitatea militară reprezintă o dimensiune de primă importanță nu atât prin amploarea sa, cât, mai ales, prin poziția pe care o are față de celelalte dimensiuni ale securității: economică, financiară, culturală etc.

În accepțiunea multor analiști militari, forța armată, ca mijloc al securității militare, se situează pe unul dintre primele trei locuri, alături de politica externă și de cea economică. În funcție de situația concretă existentă la un moment dat, problema securității militare este abordată, de la țară la țară, de la un organism internațional la altul, într-o manieră care se regăsește pe întreg eșichierul existenței sociale.

Prin urmare, apărarea globală, ca scop al sistemului de securitate global, compus din subsisteme militare naționale, va trece printr-un amplu și lung proces de adaptare la condițiile mereu schimbătoare. Considerăm că realizarea noilor sisteme militare va trebui să țină cont de actualele și de viitoarele amenințări la adresa securității globale. Conflictelor militare se diversifică, caracteristicile câmpului de luptă se modifică, misiunile devin tot mai complexe, iar „omul”, ca beneficiar al securității, nu mai acceptă pagube colaterale. Toate acestea ne conduc la ideea că este necesar ca, la nivelul sistemului militar, să existe posibilitatea implementării tuturor cuceririlor științei și tehnicii mondiale.

În aceste condiții, tot mai mulți analiști politici și militari consideră că problema securității militare globale va fi de strictă actualitate. Sistemele militare naționale, zonale sau globale nu vor dispărea, ci



vor continua să existe, doar că vor avea parte de transformări substanțiale atât din punct de vedere structural, cât și conceptual.

„Puterea militară va rămâne un element esențial al echilibrului global, dar va fi mai puțin prezentă prin formele sale directe, în relațiile internaționale”⁶ și este evident că, pentru atingerea obiectivelor securității militare, sunt întrebuințate mijloace dintre cele mai diverse, cele pur militare având, pe timp de pace, rol predominant de descurajare și doar confruntările armate ducând la folosirea efectivă a acestora.

Acest lucru ne conduce la ideea că vor trebui revăzute inclusiv strategiile de întrebuințare a puterii militare. Strategia rămâne influențată major de componenta ei militară, care rezultă, în primul rând, din existența războiului, a confruntării violente, ca elemente de permanență și de discontinuitate în cadrul societății. Determinările militare ale strategiei nu vin însă numai de la origini, ci și din caracteristicile actuale ale fenomenului militar. Cu toate că se consideră că fenomenul militar se află, din ce în ce mai mult, sub incidența și sub controlul factorului politic și chiar sub supravegherea celui social, acesta nu-și pierde niciuna dintre caracteristicile lui de confruntare violentă, ci, dimpotrivă, și le extinde. Numeroase focare generatoare de tensiuni, de violențe și de conflicte întrebuințează, în acțiunile lor, mijloace și proceduri militare⁷.

Garantarea securității militare, utilizând, ca mijloc principal, instrumentul militar, presupune, în afara unor strategii și a unei doctrine militare clar și precis formulate, alocarea resurselor financiare, economice și umane necesare. Sistemul apărării, la nivel național, rămâne în continuare o bază a puterii statului, dar, în condițiile actuale de dezvoltare, finanțele, economia, tehnologia și informația capătă un rol primordial. Este nevoie de alocarea de resurse care să permită realizarea unei capacități optime de apărare, în raport cu cerințele existente la un moment dat, care depind de factori interni și, mai ales, externi.

Sociologul Morris Janowitz consideră că, alături de cele două trenduri majore ale societății moderne (extinderea participării politice, dezvoltarea industrială), cea de a treia serie a schimbărilor se referă la războiul modern și la transformarea forțelor armate⁸. În condițiile schimbărilor din mediul politic, economic, militar,

social etc., în cadrul procesului de globalizare, instituțiile politico-militare, organizațiile se află în continuă schimbare și transformare.

Realizarea unei forțe militare integrate care să reprezinte suportul operațional al apărării globale și, implicit, al securității globale în fața oricăror tipuri de amenințări impune sistemelor militare naționale componente ale sistemului de securitate global. Acestea se referă, îndeosebi, la stabilirea unor obiective strategice care să se încadreze în obiectivul strategic comun, la organizarea și la înzestrarea lor după aceleași standarde, la adoptarea de strategii și de tactici compatibile și la realizarea unei instruiți relativ similare. Aceste aspecte ridică o mulțime de întrebări, cărora națiunile, dacă doresc integrarea în sistemul global de securitate, trebuie să le găsească răspunsuri acceptabile și reale. Organizarea și înzestrarea sistemului militar național după un standard comun sunt costisitoare, iar costurile diferă substanțial de la o țară la alta și solicită importante eforturi financiare, care, dacă nu sunt suficient de bine gestionate, pot produce disfuncții majore și în alte domenii în afara celui militar, efecte care pot conduce la destabilizarea sistemului social.

Trasarea obiectivelor strategice, organizarea sistemului militar și atingerea nivelului de instruire stabilit trebuie realizate într-o strânsă interdependență, pentru ca rezultatul final să nu afecteze întregul sistem.

Cele trei obiective, menționate mai sus, la nivel național, sunt relativ ușor de realizat, însă, atunci când vorbim despre nivelul regional sau global, constatăm o serie de dificultăți, în mod deosebit la nivelul elementului uman: diferențe comportamentale naturale, de instruire, de civilizație, de religie sau chiar de interese locale, aspecte care pot provoca neîncredere și instabilități în rândul comunității militare internaționale.

Stephen Walt consideră că statele „nu sunt motivate strict de dorința de a-și maximiza securitatea, ci și de aceea de a-și maximiza puterea. Din acest punct de vedere, statele revizioniste sunt profund nemulțumite de poziția lor în sistem la un moment dat, astfel încât doresc să schimbe distribuția de putere în sistem în propriul lor beneficiu. (...) Confruntate cu realitatea unui stat revizionist care se ridică în sistem, contestându-l, celelalte state au două posibilități: fie îl contracarează, balansându-l, fie i se alătură, aliindu-se. (...) În cazul alierii însă,



avem de-a face cu un schimb asimetric de capacități. Statele mai slabe acceptă un rol de subordonare în alianță”⁹.

Concluzii

Sistemul militar, astfel realizat pentru a răspunde politicii globale de securitate, va fi de tip integrat și va conduce, indubitabil, la crearea unei industrii militare globale, pentru a răspunde necesității participării la conflictele militare desfășurate de anumite coaliții, ce are nevoie ca toate componentele acesteia să fie interoperabile și incontestabile. Sistemele militare create vor trebui să desfășoare operații intercategoriale de forțe, forțe pentru operații speciale – să dispună de structuri interarme –, astfel încât să aibă capacități de a lovi inamicul, simultan, în toate dimensiunile teatrului de acțiuni militare (de operații).

NOTE:

1 Ion Irimia, *Studii europene*, Editura AISM, București, 2002, p. 25.

2 A. Wolfers, *Discord and Collaboration* Baltimore, John Hopkins University Press, 1962, p. 150.

3 *Ibidem*, p. 151.

4 Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă?*, Editura Incitatus, București, 2002, p. 31.

5 *Ibidem*, p. 32.

6 Simion Boncu, *Securitatea europeană în schimbare, provocări și soluții*, Editura Amco Press, București, 1995, p. 155.

7 Gheorghe Văduva, *Strategie militară pentru viitor*, Editura UNAp, 2003, București, p. 87.

8 Ionel Nicu Sava (coord.), *Armata și societatea*, Editura INFO-TEAM, București, 1998, p. 30.

9 Walt Stephen, *The Renaissance of Security Studies*, International Studies Quarterly, vol. XXXV, p. 125.

BIBLIOGRAFIE

Boncu Simion, *Securitatea europeană în schimbare, provocări și soluții*, Editura Amco Press, București, 1995.

Irimia Ion, *Studii europene*, Editura AISM, București, 2002.

Kissinger Henry, *Are nevoie America de o politică externă?*, Editura Incitatus, București, 2002.

Sava Ionel Nicu (coord.), *Armata și societatea*, Editura INFO-TEAM, București, 1998.

Văduva Gheorghe, *Strategie militară pentru viitor*, Editura UNAp, București, 2003,

Walt Stephen, *The Renaissance of Security Studies*, International Studies Quarterly, vol. XXXV.

Wolfers A., *Discord and Collaboration* Baltimore, John Hopkins University Press, 1962.